

פורסם בזמן תפס"ן-גחליליות 13

<https://www.hatafsan.com/post/%D7%92%D7%97%D7%9C%D7%99%D7%9C%D7%99%D7%95%D7%AA-13-%D7%94%D7%91%D7%95%D7%A8%D7%95%D7%AA-%D7%95%D7%94%D7%A4%D7%91%D7%A8%D7%99%D7%A7%D7%A6%D7%99%D7%94-%D7%A9%D7%9C%D7%94>

הבורות והפבריקציה שלה

פיליפ לאזניה

לאקאן, בהרצאה לפסיכיאטרים צעירים, שנתנה בסנט-אן [בית חולים פסיכיאטרי], מדגיש: "הבורות, ברצוני לומר שהינה תשוקה (passion). אין היא עבורי משהו פחות-ערך, זה גם לא ליקוי (déficit). זה משהו אחר. זה אופן לייסד את הידע, לכונן ידע מיוסד"¹.

ייסוד הידע כבר אינו כזה. ישנם מנגנונים מאוד מורכבים כיום בכדי לייסד את הידע. במיוחד יש וועדות של מומחים שעובדות תחת עינה הפקוחה של התקשורת.

פרנסואה גונון, מדען מוח, היטיב להראות את ההיבט שהביאה ה-"médialisation" בפרסומים המדעיים: מושג חדש זה מתאר "תהליך גדל והולך של תכולת מידע הנוצרת על ידי המדיה והנשלטת על ידי נורמות של המדיה (מידיות, רהב, עדיפות של הרגשי על הרציונלי) כשהשחקנים החיצוניים למדיה אף הם נדחפים לכונן את פעילותם כפונקציה של נורמות אלה"².

וכך, במדיה, מקום גדול ניתן לתוצאות מרהיבות וחדשות וקצת או כלל לא להפרכתן לאחר מכן, שאינה נדירה ועוברת מבלי שיבחינו בכך. הרפואה מכירה היטב את האפקט המהדהד של הסטטיסטיקה, שמשמש להצדקת הממצאים יותר מאשר להבהרתם, כאילו לטשטשם [כבמעשה שיכרות].

המדיות החדשות עוררו את השימוש במדע שקצת מתעלמים ממנו: ה- agnotologie. זה מדע החוקר את ה-"צורות השונות של הבורות ואת האופן בו מייצרים אותה, מחזיקים בה וגורמים לצמיחתה"³. רוברט פרוקטור שהוא פרופסור בסטאנפורד וגם הממציא של מונח זה טוען שאנחנו חיים "an age of ignorance"⁴. זהו הזמן אם כך ללמוד כיצד ומדוע אנחנו בוחרים בבורות. מה שאינו אומר שהחוקר הזה מדבר רק בגנותה של הבורות: "a founding principle of liberal states is that omnisciences can be dangerous, and that some things should be kept private"⁵. בעבור החוקר קיימת בורות של native, ריק, שהחינוך והבגרות ממלאים בידע. לכן תמיד תהיה זווית דרכה יקדם הסובייקט בברכה קצת מהריק שיוצרת הבורות בכדי שיתאפשר לאוורר אוקיינוס של ידע ממוסד. לאקאן ראה באובייקט a שלו פונקציה שמאווררת את הידע. לעיתים

¹ Lacan J., *Je parle aux murs*, texte établi par J.-A. Miller, Paris, Seuil, 2011, p. 11.

² Gonon F., « La science dans l'écosystème médiatique », *Science et pseudo-sciences*, n°323, janvier/mars 2018, disponible sur internet.

³ Jammet F., « Agnotologie, numérique et production d'ignorance », *SenseMaking*, 21 septembre 2017, disponible sur internet.

⁴ Proctor R., « Preface », in Proctor R. & Schiebinger L. (s/dir.), *Agnotology. The Making and Unmaking of Ignorance*, Stanford, Stanford University Press, p. VII, disponible sur internet.

⁵ Proctor R., « Agnotology: A Missing Term to Describe the Cultural Production of Ignorance (and Its Study) », in Proctor R. & Schiebinger L. (s/dir.), *Agnotology, op. cit.*, p. 2.

קרובות שוכחים שהשאלה אינה כל כך מה לא יודעים אלא מה לא רוצים לדעת. הידע מביא עמו את הצל שלו. כשמושכים את תשומת לבכם, כשלוכדים את הנוירוני שלכם על הידע S_2 , מצמצמים אתכם להתעלמות (ignorer) או ללא לדעת דבר על S_1 וגם על S_3 ועל S_4 וכדומה. הצל גדל בה במידה שאתם נעשים נאורים! מה שהינו האובייקט הכי חשוב אם כך זה לעיתים לעשות פבריקציה/לייצר את הבורות: "one of my favorite examples of *agnogenesis* is the tobacco industry's efforts to manufacture doubt about the hazards of smoking".⁶ סכומים ניכרים הוקדשו לא רק לזכות את חברות הטבק אלא להראות שהרעה שנגרמה על ידי חומרי ההדברה נבעה מסיבות אחרות. כך קורה כיום לגבי התחממות האקלים. יוצרים את הספק! אפשר לראות זאת עם היועץ למשרד הבריאות בצרפת (מרטין וונר) שרמז שהמשבר בפסיכיאטריה נובע מהפסיכואנליזה. כיום, נוכח המשבר הבריאותי אנו ניצבים מול מגוון נמשך ומסחרר של חוות דעת מומחים.

מר טראמפ, מומחה גדול בייצור בורות, הצהיר ביחס לקטלניות של COVID-19: "אני חושב ש 3.4% הינם נתון כוזב [...]". אישית, אני חושב שהנתון הוא הרבה פחות מ 1%⁷. במאי 2005 בדו"ח פרלמנטרי⁸ שמצוטט במגזין Le Point, לגבי סכנה של מגיפה צפויה נאמר: "אחד האמצעים בכדי להרגיע את האוכלוסייה יהיה לציידה במסכות הגנה. [...] מסכות קלאסיות, מהסוג שבשימוש מנתחים, המספקות רק הגנה מאוד מוגבלת. היה עדיף לספק מודלים מאוד יעילים אך הרבה יותר יקרים". המדווחים הוסיפו שזה יאפשר "להגביל את השיתוק של המדינה". אנו יודעים שכל זה התממש כיום! באותה שנה, ה CIA ייפה את התמונה הצפויה של המגפה האקטואלית!

ריצ'ארד סנט בשיחה מקוונת שנועדה להציג את סיפרו The Craftsman⁹, מדגיש שבקפיטליזם העכשווי מקדמים את הרעיון ש"אנשים במקצועות הבסיס חסרים את הקומפוטנטיות והיכולת למומחיות"¹⁰. הוא מדגיש שלאנשים אלה יש בעיקר את היכולת "לעשות עבודה - כמו שצריך"¹¹. המטפלים בנו מדגימים זאת בצורה מופלאה!

לעיתים קרובות המומחים מתעלמים מעבודה זאת! אלה שמדברים בטלוויזיה מדגימים לעיתים קרובות את בורותם בקשר ליכולות של הבלתי-נראים, אלה של הרופאים, האחיות והאחרים. למרבה המזל, הדרמה גורמת לכך שכל יום שומעים הרבה יותר וטוב יותר את המומחים לבריאות! לאקאן מדגיש שאנחנו ממציאם את הידע בכדי לתת מענה למפגש עם החור של הממשי¹². ודווקא החור הזה, הבלתי אפשרי הזה, הוא בדיוק זה המאפשר לנו להמציא, כלומר להמציא את הממשי עצמו! ידע שממציאים הוא הערבות נגד הידע הממוסד. הלא מודע לוקח חלק בכך, ואפילו זהו ידע שלא יודע, שנראה בלתי אפשרי ומראה היטב את הקשר שלו לממשי! מכאן האיום שהוא מהווה "למוסדות" המגוונים של הידע, שכיום מכנים אותם לעיתים קרובות סוכנויות.

תרגום: אילנה רבין

עריכה: אילנה רבין ועמרי ביכובסקי

⁶ Ibid.

⁷ D. Trump dans une interview sur la chaîne de television Fox News, 5 mars 2020, disponible sur internet.

⁸ Door J.-P. & Blandin M.-C., « Rapport sur le risqué épidémique », 2005, cité par A. Mercier, in « Pénurie de masques : à qui la faute ? », Le Point, 25 mars 2020, disponible sur internet.

⁹ Sennett R., The Craftsman, Londres, Penguin Books, 2008.

¹⁰ Sennett R., « Nouveau capitalisme et expertise quotidienne », Cahiers internationaux de sociologie,

n°126, mai 2009, p. 13, disponible sur le site de CAIRN : cairn.info

¹¹ Ibid., p. 14.

¹² Cf. Lacan J., Le Séminaire, livre XXI, « Les Non-dupes errent », inédit.